
Ільганаєва В. О.

Кафедра соціокультурної діяльності, КЗВО «Ужгородський інститут культури і мистецтв»
ЗОР, (м. Ужгород, Україна)

МЕТОДОЛОГІЧНА РЕФЛЕКСІЯ ДЛЯ СТРАТЕГІЧНОГО БАЧЕННЯ ТА КОНСТРУЮВАННЯ МАЙБУТНЬОГО БІБЛІОТЕК

Пропонується звернення науковців та практиків інформаційно-бібліотечної сфери до можливостей методологічної рефлексії. Доводиться необхідність підвищення рівня традиційної наукової рефлексії у бібліотекознавстві. Зміни самих дослідників стають результатом методологічної рефлексії і можуть скласти необхідний механізм відображення суттєвих властивостей атракторів глобального медіа простору, створення стратегічних образів бібліотек та змісту їх діяльності.

Ключові слова: методологічна рефлексія; атрактори; стратегічний образ; механізм створення

Пганаяєва V. O.

Department of Socio-Cultural Activities, Uzhhorod Institute of Culture and Arts (Uzhhorod,
Ukraine)

METHODOLOGICAL REFLECTION FOR STRATEGIC VISION AND DESIGN OF THE FUTURE OF LIBRARIES

It is proposed to scientists and practitioners of the information and library sphere to appeal to the possibilities of methodological reflection. The necessity of increasing the level of traditional scientific reflection in library science is proved. Changes of the researchers themselves are the result of methodological reflection and can form the necessary mechanism for reflecting the essential properties of attractors of the global media space, creating strategic images of libraries and the content of their activities.

Keywords: methodological reflection; attractors; strategic image; creation mechanism

Сучасну соціально-культурну ситуацію називають глобальним цивілізаційним переходом до нового стану суспільства. Умови, що ставлять нові орієнтири подальшого розвитку суспільства, пов'язуються з медіатизацією та поширенням форм суспільного життя у його основних складових: діяльності, пізнанні, взаємодії. При цьому, саме комунікаційні процеси, що пронизують суспільний простір, визначають подальший вектор руху суспільства та людства. Відображення ситуації, що породжується системними змінами, в теоретичному розумінні та практичному використанні викликає необхідність рефлексії в площині пізнавальної діяльності в цілому і в наукових комплексах та окремих наукових напрямках. Повною мірою це стосується бібліотекознавства і кластера інформаційно-документальних наук. У програмах бібліотечних досліджень тривають пошуки шляхів подолання інформаційних бар'єрів, поширення доступу та цільового використання документно-інформаційних ресурсів людства. Вчені пропонують різні

моделі досягнення цілей та рішення проблем локального, регіонального, світового масштабу задоволення потреб суспільства в інформації та знанні. При цьому відсутність успіху на цих рівнях не впливає на загальний успіх презентацій і появу подальших сподівань на нові та інноваційні можливості, що пропонуються цифровими проектами, включаючи загальні та прикладні проекти штучного інтелекту. Досвід наукової рефлексії вже має певну історію у бібліотечній сфері і стосується періоду становлення системної бібліотекознавчої теорії. Розширення меж міжнаукової взаємодії зумовлено специфікою конкретно-історичних умов і предметно-об'єктних орієнтацій досліджень.

Наукова рефлексія сприймається як важливий засіб встановлення головних напрямів діяльності та прогнозування розвитку бібліотек, зокрема медіа аналітичних, технологій збереження та розповсюдження документально-інформаційної спадщини, запровадження комунікативних практик в бібліотечній сфері, сервісної підтримки та консалтингу клієнтів – споживачів бібліотек. На цей час сформувалися різні концептуальні підходи до феномену бібліотек як соціально-комунікаційних структур. Вже є досить визначеними технократична, інтеракційна, лінгвістична, маскомунікаційна концепції, а також їх різновиди, симбіоз, комплекси і т.п.. У галузевих наукових рефлексіях велике значення приділяється аналізу дослідницьких підходів, пов'язаних з розглядом реальності (її фрагментів) через призму певної базової категорії: інформаційний (інформація); семіотичний (знак); діяльнісний (діяльність); системний (система, структура, функція) (А.В. Соколов). Ці підходи розглядаються як методологічна основа створення інтеграційної теорії бібліотекознавства. Істотним результатом наукової рефлексії є залучення до аналізу бібліотечно-інформаційних феноменів соціокультурного, історико-еволюційного, процесного підходів, що дозволили виявити техніко-організаційну, предметно-діяльнісну єдність комунікаційних відносин в суспільстві та їх вплив на всю бібліотечну практику. На першому рівні наукової рефлексії головним було встановлення внутрішніх зв'язків елементів (понять, ідей, гіпотез, методів, теорій та ін.) даної науки, структурує внутрішню організацію науки, задає дисциплінарну структуру певного способу пізнання. На другому здійснюється пошук зовнішніх зв'язків науки, залучення конкретної науки в історично обумовлену систему пізнавальної діяльності і більш широко – до системи духовної культури певної епохи.

Таким чином, перший рівень бібліотечної методології у самому широкому плані вперше здійснився у період інформатизації суспільства. Другий рівень пов'язано зі змінами в комунікаційній сфері сучасного суспільства і поглибленням уявлень про комунікаційну природу бібліотек, а третій рівень з'являється разом з виникненням нової

медіальної реальності якою є медіапростір, що об'єднують всі комунікаційні структури у єдину систему забезпечення функціонування самого суспільства. Приклади подібних узагальнень представлені різними науковими школами, в різних методологічних моделях, цілісність яких порушується тільки традиціями наукової диференціації окремих теорій інформаційно-документальної сфери. В цьому можна побачити прояв еволюційної гілки розвитку медіа системи суспільства в цілому. Традиційні структури однією з яких, зокрема є бібліотека, стають учасниками соціально-комунікаційних процесів і утворення єдиного медійного простору сучасності.

Водночас, пізнання медійних явищ реально-віртуального виміру в умовах нової соціальної реальності потребує зростання наукового пізнання по вертикалі, подолання «ментальних гравітаційних бар'єрів», що жорстко утримують свідомість наукових співтовариств в укладених раніше методологічних схемах. Це зв'язано з використанням третього рівня професійного пізнання – методологічної рефлексії дослідників, розуміння важливості бібліотек в електронну епоху, що відповідає медіа-стратегіям бібліотек. Завданням методологічної рефлексії є встановлення причинно-наслідкових залежностей і сутнісних змін позиціонування всіх атракторів комунікаційних процесів, у яких бібліотека має виконувати своє особливе функціональне призначення. Прийняття або не прийняття цього бачення завдання методологічної рефлексії має сприйнятися як свідчення стану професійної свідомості бібліотечних фахівців. Воно вимагає концентрації уваги на процесах взаємодії між основними атракторами медіапростору і вибору своєї поведінки в умовах його багаторівневості. Результатом методологічної рефлексії виявляється встановлення сутнісних змін самого дослідника, бібліотечної практики та механізму відображення процесів змін самого дослідника. Це неминує бути враховано у діяльності бібліотек і освіті майбутніх фахівців, що визначає необхідний рівень їх професійної діяльності, прийняття рішень щодо тактики і стратегій поведінки бібліотечних установ в умовах нової культури та суспільному житті.

Розвиток проблематики медіа в умовах граничних станів соціуму має орієнтуватися на новітні методи консолідації інформації та інформаційних потоків, а також спиратися на відповідний інтеграційний інструментарій при виведенні нового професійного знання. Розвиток соціоінфосфери медіапростору підготував умови структурування, ущільнення, доступу до накопичених людством інформації та знань. Можливості моніторингу, фільтрації та аналізу інформаційних ресурсів дозволяють актуалізувати і оцінювати факти і явища соціального життя, виявляти закономірності формування, поширення і використання когнітивного потенціалу соціуму в глобальному географічному топосі медіа

ресурсів. Рішення щодо стратегій розвитку бібліотек та бібліотечної системи лежать за межами звичних уявлень про непереборну розрізненість усіх структур медіапростору.